

עסקנו במשנה בגבולותיה של א"י. הגמרא מביאה ברייתא שעוסקת בדין סוריא ביחס לגבולות ארץ ישראל (שם ח.נ):

ת"ר: בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל, ובשלשה לחו"ל:

- א. עפרה טמא - כחו"ל.
- ב. והמוכר עבדו לסוריא - כמוכר בחו"ל.
- ג. והמביא גט מסוריא - כמביא מחו"ל.

ובשלשה לא"י:

- א. חייבת במעשר ובשביעית - כא"י.
- ב. והרוצה ליכנס לה בטהרה - נכנס.
- ג. והקונה שדה בסוריא - כקונה בפרוארי ירושלים.

כלומר, סוריא הנה ממצעת בין ארץ הקודש לחוץ לארץ, ע"כ יש בה דינים גם של א"י וגם של חו"ל.

ויש לעיין מדוע מצד אחד היא נחשבת א"י, ומאיך כחו"ל? עוד מבררת הגמרא, כיצד עפרה טמא כחו"ל, ומאיך אפשר להיכנס בטהרה?! וכך מובא שם (ח.נ):

והרוצה ליכנס לה בטהרה - נכנס. והאמרת: עפרה טמא!

מתרצת הגמרא, אדם הנכנס בתיבה שידה ומגדל, שחוצצים מהעפר (גושא), אך אין האוויר עצמו טמא אלא טהור כא"י. ולכאורה תירוץ זה דחוק! שהרי מה הטעם להיכנס בתוך שידה לסוריא?

הגמרא מציינת שסוריא חייבת בשביעית ומעשר, מפני שנעשה שם כיבוש יחיד (בין אם דוד כבש ללא כל ישראל, ובין אם כבש לא עפי" סדר הכיבוש-קודם א"י ולאחר מכן סוריא). ע"כ אם כיבוש יחיד של סוריא מחייב במעשרות, מדוע עפרה טמא? ומדוע המוכר עבדו לסוריא והמביא גט, כמוכר וכמביא מחוץ לארץ?

הראשונים (תוס', מאירי ועוד) ביארו באופן דומה, ששחרור עבדים וגיטין בסוריא, דינו כחו"ל מפני טומאת העפר למרות שכבשו, וזה לשון התשב"ץ (שו"ת ח"ג סי' ר):

וא"כ למה שוותה לחו"ל כיון דכבוש יחיד שמיה כבוש ס"ל וחייבת בתרומה ומעשר' איכא למימ' שלא הית' מצות דירה אלא בכבוש רבים אבל לא בכבוש יחיד אף על פי שנתחייב במעשר אי נמי איכא למימ' דסוריא נבדלת היא מא"י אפילו למאן דאמר כבוש יחיד שמיה כבוש **דמ"מ גזרו טומאה עליה כארץ העמים** אלא שהקלו באוירא כדאימא התם וכיון דגזרו עליה טומאה אינה כארץ ישראל לחיוב מצות **ומשום הכי המוכר עבדו לסוריא יצא לחירות שהוציאו ממקום טהרה למקום טומאה** וה"ה לענין נישואין.

היציאה ממקום טהרה - א"י, למקום טומאת העפר - סוריא, מוציאה את העבד לחירות. וכן גיטי הנשים צריכים חיזוק, מפני שאין שיירות מצויות (רש"י ד"ה והמביא) וננסה לבאר את הקשר בע"ה.

הברייתא מסיימת, שהקונה בסוריא כקונה בפרורי ירושלים. הגמרא מבררת מה הנפקא מינה? והתירוץ המפתיע: לגאול שטחים ובתים בסוריא אפילו בכתבת שטר ע"י גוי בשבת! "משום שישב ארץ ישראל לא גזרו רבנן (שבות)" והרי זוהי סוריא ולא א"י!

ראשית, המבנה של הברייתא מופיע בסגנון שונה בכמה מקומות בש"ס, אחד מהם בגמרא בחגיגה (טז). על תכונות האדם: שלושה כמלאכי השרת, ושלושה כבהמה, שלוש רוח, ושלוש חומה. אפשר לראות שגם כאן יש חלוקה לשלושה דברים שעוסקים בפירוד, ושלושה דברים שעוסקים בחיבור:

- א. גושי העפר המפורדים, אל מול האויר המחובר בין המקומות.
- ב. המכירה והניתוק מהעבד, אל מול כיבוש סוריא וחיבורה לא"י.
- ג. הפירוד מהאשה ע"י גט, אל מול קנייה של שטח המיוחס לירושלים.

החומר נוטה אל הפירוד, והרוח מחברת. ע"כ מדוע דווקא סוריא? נראה לענ"ד שיש קשר מהותי בין הקונה שדה בסוריא כקונה בירושלים, לבין "עתידה ירושלים להיות מגעת בדמשק" ובכך מצאתי בשיחותיו של הרבי מחב"ד, וזה לשונו (שיחו"ק תשל"ד ח"א):

על הנאמר בנבואת זכריה "חדרך ודמשק מנוחתו", כתוב בספרי (ר"פ דברים) ובמדרש (שהש"ר ז, ה) ש"חדרך" הולך על המשיח שהוא "חד לאומות העולם ורך לישראל", והפירוש ב"ודמשק מנוחתו", ש"עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק". **ולפי זה מובן מה שכתוב במשנה "הקונה בסוריא כקונה בפרור של ירושלים", ולא "כקונה בארץ ישראל" - כי לסוריא (דמשק, בדלקמן) יש שייכות מיוחדת דווקא לירושלים "עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק". וזה גם הביאור במה שכתוב "כקונה בפרור שבירושלים" - ולא "כקונה בירושלים" סתם, כפי שאומר בספרי שם, שמזה מובן שמהכתוב "ונתבנתה עיר על תילה", זה ראה שירושלים "אין עתידה לזוז ממקומה", לא רק שהיא תהיה מגיעה גם לדמשק - אלא גם שדמשק תהיה נמצאת בירושלים, וזו הסיבה שאומר "בפרור שבירושלים". וצריך להבין עוד, בספרי ובמדרש מדברים אודות דמשק, ובמשנה כתוב "הקונה בסוריא" . . . ומובן ע"פ מה שכתוב בכתבי הארז"ל . . . **שירושלים היא בחינת לאה** . . . ו"נגד סוריא בסוד דמשק", כלומר שדמשק היא בגימטריא מדת בסוד ד' אלפי"ם (ארבע פעמים אל"ף א' במילואו) בגימטריא מד"ת) דלאה. . . וכך הוא בפשטות שדמשק היא עיר הבירה של סוריא, בלשון הכתוב ראש ארם דמשק) ובשעה שיש את דמשק עיר הבירה, יש במלא את כל סוריא, (וברוחניות ג"כ (סוריא בסוד דמשק) כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע.**

ירושלים וא"י הם מבטאים את המלכות הרוחנית, ודמשק מבטאת את המלכות החומרית. עתידה ירושלים לקדש את החומר שבדמשק, ע"י הכיבוש, ע"י האויר של א"י וע"י הקניין. ע"כ נראה שעתה סוריא עומדת בתוך, בחומר היא כמו ארצות הגויים, אך בניצוץ העתידי והרוחני שלה היא קשורה לא"י. לכן מחלקים חז"ל את שתי הבחינות, העפר טמא, והאויר טהור (נפקא מינה מעשית: תיבה שידה ומגדל).

העבד יוצא לחירות בסוריא, משום שמקומו בא"י בסוד "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר". העבד הכנעני צריך להיות בלביט א"י, ואין לו להיות במקום טומאה אלא להעלותו במקום טהרה. אין שיירות מצויות בדיני גיטין, כלומר, אין חיבור עכשווי בין סוריא לא"י, אלא "עתידה וכו"י".